

СТАНОВИЩЕ

от

проф. д-р Мартин Белов

преподавател по Конституционно право в ЮФ на СУ „Св. Климент Охридски“

по

конституционно дело № 21 от 2023 г.

Уважаеми конституционни съдии,

С Определение от 16 януари 2024 г. съм поканен да дам становище по искането на Омбудсмана за установяване на противоконституционност на чл. 300, ал. 2 от Закона за съдебната власт в частта „до три пъти“.

След като се запознах с атакувания текст на закона, с искането на Омбудсмана проф. Ковачева и с Определението на Конституционния съд стигнах до следните изводи. В искането си Омбудсманът счита, че посоченият законодателен текст противоречи на конституционен принцип (принципът на правовата държава) и на няколко конституционни права (правото на личен живот, правото на труд и правото на образование). Омбудсманът излага различните аспекти на правото на труд, които според нея се накърняват от законодателя. Проф. Ковачева посочва и юриспруденция на Конституционния съд, Европейския съд по правата на човека и Съда на Европейския съюз, както и международните и европейски актове, например Хартата на основните права на ЕС и Европейската конвенция за правата на човека, на които атакуваната законова разпоредба противоречи.

Ядрото на аргументацията на Омбудсмана е свързано с преценка на различни компоненти на принципа на правовата държава, приложими при преценка на ограничението на основните права. Това са принципите на пропорционалност, правна сигурност и гарантирани правни очаквания. Посочва се, че правото на труд, правото на образование и правото на личен живот не са

неограничени. Те подлежат на ограничения, които обаче трябва да се преценяват във връзка с посочените принципи.

Споделям голяма част от аргументите на Омбудсмана. Желанието на законодателя да се опита да създаде законодателни гаранции за качество на юридическото образование са принципно достойни за уважение. Начинът, по който, той се е опитал да ги постигне обаче е необмислен, нецелесъобразен, несправедлив и, което е важно в случая - противоконституционен.

Законодателят е работил „на парче“, прибързано и без цялостна концепция за смисъла, съдържанието и резултатите от юридическото образование. Напълно основателна би била принципната критика, че законодателят не въвежда завишени изисквания към висшето юридическо образование, каквито според мен са наложителни от дълго време. Напротив, според настоящата законодателна концепция след приемането на атакуваната разпоредба на Закона за съдебната власт завършилите висше юридическо образование ще се „филтрират“ чак на изпита за правоспособност, чиято цел е проверка на практическите квалификации и умения, а не на теоретичните знания. Известно е колко формално протича задължителният стаж след завършване на висше юридическо образование. Внезапно, обаче, законодателят е решил да въвежда изисквания към проверката на наученото през този по-скоро повърхностен стаж, които блокират завинаги възможността за практикуване на юридическа професия. Това изискване ще важи включително и за заварени случаи.

Според мен, това законодателно решение е непропорционално и противоконституционно. То противоречи както на принципа на правовата държава в частта му за пропорционалност на ограниченията на конституционни права и принципа на правната сигурност и гарантираните правни очаквания, така и на правото на труд. Наистина абсурдна е идеята да спреш завинаги възможността за практикуване на професията от хора, които поне формално и въз основа на всички правни изисквания са завършили висше образование, поради недостатъчно натрупване на практически познания в рамките на един кратък (а на практика недопустимо кратък) времеви период. Така граждани, завършили висше юридическо образование ще бъдат житейски блокирани в „сивата зона“ на висшисти без право да практикуват. При това, заради неуспешно полагане на един твърде формален изпит след нередко формален стаж.

Считам, че поставената от законодателя цел чрез чл. 300, ал. 2 от Закона за съдебната власт е легитимна. Според мен, обаче, средствата за нейното постигане са негодни и несъразмерни на целта. Напълно непропорционално е ограничаването на правото на труд и косвеното накърняване на правото на образование и правото на личен живот на един финален етап от процеса по натрупване на юридически знания и умения. То води до непропорционални, необратими и практически

вероятно неочаквани резултати в правната сфера на засегнатите лица. Вместо да въведе завишени изисквания към висшето образование, насочени към целия период на следване, законодателят е решил да постави несъразмерно изискване към юристите на края на този период, с потенциал да разруши по непоправим начин техния професионален, а оттам и личен живот.

Поради това, моето мнение е, че чл. 300, ал. 2 от Закона за съдебната власт в частта „до три пъти“ противоречи на принципа на правовата държава, както и на правото на личен живот, правото на труд и правото на образование, прогласени от Конституцията на Република България. Ето защо, предлагам на Конституционния съд да обяви посочения текст за противоконституционен.

**Martin
Belov**

Digitally signed by
Martin Belov
Date: 2024.02.11
16:46:42 +02'00'

гр. София, 11.02.2024 г.

проф. д-р Мартин Белов